

Õiguskantsler

Teie 01.09.2021 nr

Meie 24.09.2021 nr 7-4/211639/2106364

Rahvastikuregistrisse kantavad andmed emakeele kohta

Austatud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et Te ei saa anda riigile andmeid oma laste tegeliku emakeele kohta. Taotlesite veebis lastele uusi ID-kaarte ning Teilt küsiti rahvastikuregistri andmete täiendamiseks ka andmeid laste hariduse, rahvuse ja emakeele kohta. Teie laste emakeel on võro keel, kuid sellist valikut Teile ei antud. Pidasite ebaõiglaseks, et samas võimaldab riik emakeelt valida näiteks suahiili, puštu, kolme saami keele, ülem- ja alamsorbi ning ka mitme väljasurnud keele hulgast.

Mõistan Teie seisukohta. Samas ei ole inimesel põhiseadusest tulenevat õigust nõuda, et riik koguks teatud liiki andmeid või koguks neid andmeid kindlate menetluste käigus. Riik saab vajalikud andmed murdekeelte kohta rahvaloenduse käigus.

[Rahvaloendusel](#) on kõigil, kes oskavad eesti keelt, võimalik märkida ka enda murdekeele oskus. See võimaldab välja selgitada murdekeelte kasutuse ulatuse ja ning selle, kui palju on murdekeelte oskajaid. See teadmine annab nii riigile kui ka erinevatele pärimuskultuuride esindajatele vajalikku infot vastavate programmide arendamiseks ning toetamiseks.

Emakeeleks saab üldjuhul märkida keele, mis on omandatud varases lapsepõlves esimese keelena ja mida inimene kõige paremini oskab. Eestlaste emakeel ning kõiki Eesti elanikke ühendav riigikeel on eesti keel (põhiseaduse § 6). Keeleteadlased on seisukohal, et Võro (ja ka Setu) murre ei ole iseseisvad keeled, vaid tegu on eesti keele piirkondlike erikujudega ehk murretega ([keeleseaduse seletuskiri](#), lk 1-2). Kõiki neid erikujusid hõlmab eesti keel.

Samas ei saa murrete tähtsuses kahelda eesti kultuuri püsimise ja arengu seisukohast. Sestap on [keeleseaduses](#) sätestatud, et riik toetab eesti murdekeelte kaitset, kasutamist ja arendamist (§ 3 lg 3). Koostatava [Eesti keele arengukava](#) 2021–2035 kohaselt soodustatakse eesti keele piirkondlike erikujude kasutamist igapäevaelus, meedias ja avalikus ruumis, toetatakse nende õpetamist lasteaias ja koolis ning säilimist ema- ja kodukeelena ning elava kultuurilooma keelena.

Rahvastikuregistrisse kantakse ütluspõhised andmed mh emakeele kohta ([rahvastikuregistri seaduse](#) § 21 lg 1 p 17). Neid andmeid kogutakse statistilisel eesmärgil ning riik vajab neid andmeid rahvastiku arvestuse pidamiseks. Registri pidamisel kasutatakse klassifikaatoreid ([avaliku teabe](#)

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

[seaduse](#) § 43⁹). Klassifikaatorid peavad aitama tagada andmete ühituvuse ja kasutatavuse riikliku statistika tegemiseks. Keelte klassifikaator põhineb rahvusvahelisel standardil (ISO 639-2), milles on umbes 500 keelt, sh eesti keel.¹ Kuna klassifikaatorit kasutavad mitmed institutsioonid, teadlased ja asutused erinevatel eesmärkidel (näiteks bibliograafilised või lingvistilised), sisaldab see mh väljasurnud keeli. Riikliku statistika asjakohasust ja andmete kogumise tõhusust saab hinnata Riigikontroll.

Kui Eesti läheb üle üksnes registripõhisele rahvaloendusele² ja riik vajab endiselt andmeid ka murdekeelte kohta, siis tuleb pädevatel asutustel (Siseministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Kultuuriministeerium, Statistikaamet jt) kõnealust teemat siiski analüüsida.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks (isikuandmeteta):

Siseministeerium (info@siseministeerium.ee)

Statistikaamet (stat@stat.ee)

Kristel Lekko 693 8404
Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee

¹ On olemas ka ISO 639-3 standard, milles on muu hulgas võro keel, kuid see on üle 7000 nimetusega klassifikaator, mida seni on otsustatud statistika tegemisel mitte kasutada (Statistikaameti 14.09.2021 kiri nr 1.1-6/0337-1).

² Eesti 2021. aasta rahvaloendusel kasutatakse kombineeritud meetodit: kasutatakse registriandmeid ja inimestelt küsitakse infot registrites puuduvate andmete, sh murdekeelte kohta.